

Tilburg University

Afsluitende reflecties (bij de studiedag over 'de theologie, de pastoraal en de spiritualiteit van het huwelijk')

Denaux, A.J.

Published in:
Perspectief: Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift

Publication date:
2012

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Denaux, A. J. (2012). Afsluitende reflecties (bij de studiedag over 'de theologie, de pastoraal en de spiritualiteit van het huwelijk'). *Perspectief: Digitaal Oecumenisch Theologisch Tijdschrift*, 5(16), 39-41.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Afsluitende reflecties

bij de 45^e jaarlijkse bijeenkomst van de Katholieke Nationale Commissie voor Oecumene over het thema 'Hoe leven als gehuwden? Theologie en actuele kwesties'

door professor Adelbert Denaux

We hebben samen een heel rijke en vruchtbare dag meegemaakt, waarin we ons hebben bezonnen over de theologie, de pastoraal en de spiritualiteit van het huwelijk in onze Kerken. Het standpunt van de Kerken werd vertolkt door prof. Elisabeth Parmentier (protestanten), prof. Adrian Thatcher (anglicanen), professor Thomas Knieps (katholieken) en mgr. Athenagoras Peckstadt (orthodoxen). We danken de sprekers voor hun bijdrage, die getuigt van hun grote betrokkenheid bij de ervaring van gehuwden in onze Kerken en hun expertise in deze materie. Ze hebben bovendien in de loop van het panelgesprek hun visie verder kunnen verduidelijken.

Wanneer ik het geheel van deze dag overzie ben ik getroffen door de volgende aspecten van de problematiek. Ik kan ze hier slechts kort vermelden. Het zou een nieuwe studiedag vragen om ze één voor één te bestuderen. Vooreerst dienen we *de gewijzigde socio-culturele context* te vermelden waarin onze reflectie plaatsgrijpt. Alle sprekers én deelnemers aan deze dag waren zich bewust van de enorme wijzigingen die zich hebben voorgedaan in de voorbije decennia en die de betekenis en de beleving van het 'traditionele' huwelijk grondig hebben beïnvloed. Het is mijns inziens belangrijk dat de Kerken en hun verantwoordelijken zich terdege laten informeren over deze socio-culturele achtergrond. Het referaat van Thomas Knieps is in dit opzicht belangrijk, omdat het ons laat kennismaken met de voornaamste resultaten van sociologische onderzoeken naar de beleving van jonge koppels vandaag. Die werpen een licht op welke betekenis jonge koppels, die vragen kerkelijk te huwen, aan deze verbintenis geven en welke hun motieven zijn om kerkelijk te huwen. Het klassieke instituut van het huwelijk staat zwaar onder druk en maakt plaats voor allerlei andere vormen van samenleven: ongehuwd samenleven, echtscheiding en hertrouwen, levensverbintenissen van homo's en lesbiennes. Deze nieuwe situatie stelt alle Kerken voor grote uitdagingen op theologisch, pastoraal en spiritueel vlak. Ik wil die kort in vijf punten samenvatten.

1.

De theologie van het huwelijk: hoe beschrijf je *het wezen van het huwelijk* vanuit een christelijk perspectief? De bijdragen bewogen zich tussen twee modellen: enerzijds wordt het huwelijk van gedoopten gezien als een 'sacrament', waarbij de relatie tussen man en vrouw in verband wordt gebracht met het mysterie van de relatie tussen Christus en zijn Kerk (Efese 5, 22-33; katholieken en orthodoxen); anderzijds wordt het huwelijk gezien als een algemeen-menselijk engagement tussen een man en een vrouw, dat binnen een kerkelijk kader wordt 'gezegend' (*bénédiction*), dat wil zeggen: Gods zegen wordt over deze verbintenis afgeroepen (resp. *epiclese*; protestanten). Een nader gesprek tussen christenen over de 'sacramentaliteit' van het huwelijk is dus nodig. Ook al is het huwelijk geen basissacrament, zoals de doop en de eucharistie, toch kan het eventueel een sacramentele dimensie hebben. Een en ander hangt samen met de interpretatie van Efese 5, 22-33. Protestanten vrezen een overevaluatie of een idealisatie van de relatie man-vrouw in het licht van de relatie Christus-Kerk. In welke zin kan men de relatie man-vrouw een 'representatie' noemen van de relatie Christus-Kerk zonder de grens tussen de mens en de God-mens Jezus Christus te overschrijden? Representatie is een analoog begrip: man en vrouw zijn beeld van God (Genesis 1, 27); de priester is een '*alter Christus*'; dit betekent niet noodzakelijk dat mensen goden zijn en de priester Christus is.

2.

Het *ongehuwd samenleven* van koppels vóór het huwelijk komt steeds meer voor en stelt de huwelijkspastoraal in alle Kerken voor een uitdaging. Traditioneel strookt deze levenswijze niet met de klassieke christelijke leer over het huwelijk. Toch lijken de meeste Kerken in hun pastorale praxis rekening te houden met deze nieuwe situatie, bijvoorbeeld in de huwelijksvoorbereiding. Er groeit een zekere eenheid in de praktijk! Mensen weigeren kerkelijk te huwen omdat ze vooraf ongehuwd samenleefden komt niet of nauwelijks voor. Vraag is hoe deze voorbereidende fase, althans in de ogen van de huwendenden, wordt geduid en geïntegreerd in het moment van de huwelijksluiting zelf.

3.

Interconfessionele huwelijken blijven een uitzonderlijke plaats en kans voor oecumenische ervaring en beleving. Vier punten zijn in dat verband genoemd. a) In welke mate ontvangen gemengde koppels eucharistische gastvrijheid in hun Kerk, tijdens de huwelijksluiting en daarna? Is de gastvrijheid wederzijds, enz.? b) Hoe wordt omgegaan met de gelovige opvoeding van de kinderen? c) Zijn de bedienaars van beide confessies aanwezig tijdens de huwelijksluiting en welke rol spelen ze in de voorbereiding en de verdere opvolging? En d) hoe kunnen gemengde koppels de christelijke betekenis van de liefde aan jonge generaties doorgeven? Ook hier is verdere dialoog tussen de Kerken nodig. Bovendien worden Kerken steeds meer geconfronteerd met de realiteit van inter-religieuze huwelijken. Kunnen ze ook op dat terrein een gezamenlijke pastoraal ontwikkelen?

4.

Het aantal *echtscheidingen en tweede huwelijken van echtgescheidenen*, ook bij kerkelijk gehuwden, is in de voorbije decennia drastisch toegenomen. Dit is voor alle Kerken een enorme uitdaging, omdat deze evolutie duidelijk in strijd is met Jezus' woord in de evangelie over de uniciteit en de onontbindbaarheid van het huwelijk (Matteus 5, 32 par. Lucas 16, 18; Marcus 10, 11-12 par. Matteus 19, 9; 1 Korinte 7, 10-11). Hoe gaan Kerken om met deze decalage tussen ideaal en praktijk, tussen het gebod van de Heer en het falen van de mens? De manier waarop Kerken hiermee omgaan verschilt aanzienlijk. De Rooms-katholieke Kerk weigert hertrouwde echtgescheidenen tot de tafel des Heren te naderen en kent geen inzegening van een tweede huwelijk, ofschoon individuele pastores zich soms in de praktijk niet houden aan de officiële regels. Protestanten aanvaarden, mits bepaalde voorwaarden zijn vervuld, een tweede huwelijk. Orthodoxen kennen de praktijk van de *economía*, waarbij om bepaalde redenen (vgl. de uitzonderingsclausule in Matteus 5, 32; 19, 9: echtscheiding toegestaan in geval van ontucht) en uit barmhartigheidsoverwegingen een tweede of zelfs een derde huwelijk wordt toegelaten door de bisschop zonder dat hierbij het principe van de onontbindbaarheid wordt opgegeven. De vraag is of de 'receptieve oecumene' hier geen weg tot toenadering kan bieden. 'Receptieve oecumene' roept Kerken op kritisch te durven kijken naar eigen 'zwakke punten' en open te staan voor waardevolle elementen in de andere Kerken. Zou de orthodoxe praktijk van de *economía* niet een mogelijkheid bieden aan de Rooms-katholieke Kerk om haar principiële houding te combineren met een pastoraal van de barmhartigheid?

5.

Ten slotte is er de netelige kwestie van de *kerkelijke inzegening van de 'levensverbintenis' van koppels van hetzelfde geslacht*, en hiermee samenhangend de wijding van praktiserende homoseksuelen. Deze praktijk heeft onder meer ingang gevonden in bepaalde provincies van de anglicaanse gemeenschap (ECUSA) en heeft geleid tot een crisis binnen de anglicaanse gemeenschap en tot een crisis in de oecumenische relaties tussen deze kerkgemeenschap en andere Kerken (de Rooms-katholieke en de Orthodoxe Kerken). Deze recente evolutie houdt een wijziging in van de oecumenische problematiek. Terecht stelde Nicholas Sagovsky in een vorige bijeenkomst van onze Commissie dat de oecumene zich verplaatst van het doctrinaire naar het ethische domein. In de eerste decennia van de oecumenische beweging ging het om doctrinaire problemen: eucharistie, ambt,

rechtvaardiging enz.. Nu ligt het zwaartepunt op ethische kwesties en die hebben te maken met de meningsverschillen over christelijke antropologie en gender issues. Me dunkt dat hier alvast twee punten nader dienen te worden onderzocht. Vooreerst de kwestie van de normativiteit van de Bijbel, meer bepaald van de Bijbelse antropologie. In welke mate biedt de Bijbel blijvende normen voor het christelijke handelen? Hoe kan men blijvende Bijbelse normen onderscheiden van tijds- en cultuurgebonden normen? Hierover lopen de meningen sterk uiteen. Vervolgens is er de kwestie van het leergezag en de rol die dit speelt bij het onderscheiden van ethische normen. Het is niet zonder belang dat ARCIC III deze kwestie op haar agenda heeft staan: welke is de respectievelijke rol van locale en universele gezagsstructuren in het maken van ethische leerbeslissingen?

Nog een laatste opmerking: we hebben het in ons overzicht niet over de *spiritualiteit van het huwelijk*. Dat is nochtans een belangrijke opdracht voor alle Kerken, zeker ook voor de Rooms-katholieke Kerk die in het verleden het monachale of celibataire leven als het voornaamste model van spiritualiteit heeft gezien. De opdracht bestaat erin de vraag te stellen: hoe kan het huwelijk een eigen weg naar God zijn? De man-vrouw relatie binnen het huwelijk is een specifieke weg van Godsontmoeting. Hoe beleven christelijk gehuwden dat concreet en hoe worden ze daarbij geholpen door hun pastores?